

УДК 811.111'04'373.46

DOI <https://doi.org/10.24919/2663-6042.17.2022.5>

РЕКОНСТРУКТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКОЇ АНТРОПОНІМІЇ У ВИВЧЕННІ АСИМІЛЯЦІЇ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Добровольська О. Я.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

У статті досліджено явище асиміляції лексичних запозичень як одного з провідних способів розвитку та збагачення словникового складу середньоанглійської мови за рахунок іншомовного лексичного матеріалу. Питання про поширення латинської мови та ступінь романізації Британії є однією з найважливіших проблем історії англійської мови. Фактичний матеріал дослідження становлять середньоанглійські назви осіб за професією: апелятиви й назви прізвищевих типів, внесені до історичних лексикографічних джерел англійської мови. Хоча не завжди можна визначити, чи слово запозичене безпосередньо з латинської мови, чи через французьку, проте всі ці слова мають латинську глибинну етимологію. Комплексний аналіз середньоанглійських гібридизмів – похідних від запозичень з латинською і французькою етимологією, який охоплює їхню функційну диференціацію, лексико-семантичну дистрибуцію та хронологічну стратифікацію, підтвердив великий реконструктивний потенціал середньоанглійської антропонімії. Розгляд двох функційних різновидів (*nomina personalia* & *nomina impersonalia*) гібридизмів в аспекті хронології їх появи в середньоанглійській мові шляхом порівняння дати їх входження до мовної системи й фіксації в історичних словниках, а також тих запозичень, що послуговували їхніми твірними основами, виявив, що середньоанглійські гібридизми – похідні від запозичень з латинською і французькою етимологією входять до мовної системи значно раніше у функційному різновиді *nomina personalia*, ніж *nomina impersonalia*. Установлено, що запозичення з подвійною (французькою і латинською етимологією) зафіксовані як твірні основи власних назв (зокрема, назв прізвищевих типів) раніше, ніж твірні основи апелятивів усіх лексико-семантичних підгруп агентивно-професійних назв.

Результати роботи підтверджують плідність і перспективність дослідження хронологічних аспектів утворення гібридизмів і процесів асиміляції запозичень, що становлять їхню мотивувальну базу, оскільки суттєво уточнено дані щодо першої письмової згадки в англійській мові гібридизмів – похідних від запозичень з подвійною (латинською / французькою) етимологією, а також дані щодо часу першої письмової згадки їхньої мотивувальної бази.

Ключові слова: асиміляція, гібридизм, запозичення, назви осіб за професією та заняттям, середньоанглійська мова.

Dobrovolska O. Ya. Reconstructive potential of Middle English anthroponymy in the study of borrowing assimilation. The article investigates the phenomenon of assimilation of lexical borrowings as one of the leading ways of development and enrichment of the vocabulary of the Middle English language at the expense of foreign lexical material. The question of the spread of Latin and the degree of Romanization of Britain is one of the most difficult problems in the history of English. The actual material of the study consists of Middle English names of persons by profession: appellation and surnames, included in the historical lexicographical sources of the English language. Although it is not always possible to determine whether a word is borrowed directly from Latin or through French, all these words have a deep Latin etymology. A comprehensive analysis of Middle English hybridisms, which derived from borrowings with Latin and French etymology, covering their functional differentiation, lexical-semantic distribution and chronological stratification, confirmed the great reconstructive potential of Middle English personal names. On examining the two functional varieties (*nomina personalia* & *nomina impersonalia*) of hybridisms in terms of chronology of their appearance in Middle English by comparing the date of their entry into the language system and fixation in historical dictionaries, as well as borrowings that became their creative basis, it was found that Middle English hybridisms, which have derived from borrowings with Latin and French etymology, enter the language system much earlier in the functional variety of *nomina personalia* than *nomina impersonalia*. The results confirm the fruitfulness and prospects of studying the chronological aspects of the formation of hybridisms and the processes of assimilation of borrowings, which constitute their motivational basis, as the author significantly clarified the data on the first written mention of hybridisms derived from the borrowings with double etymology regarding the time of the first written mention of their motivational base.

Key words: assimilation, hybridism, borrowing, occupational term, Middle English.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Серед визначальних факторів зовнішніх впливів на мовну еволюцію й зміни мовної ситуації на особливу увагу заслуговує вплив інших мов. Запозичення є універсальним мовним явищем, одним із джерел поповнення лексичного фонду кожної мови, що полягає в акцепції однією

мовою лінгвістичного матеріалу з іншої мови внаслідок позамовних контактів, різних за рівнем і за формами [2, 96].

Дослідження лексичних запозичень як одного зі способів розвитку та збагачення словникового складу мови за рахунок іншомовного лексичного матеріалу є актуальним завданням сучасного

мовознавства. Запозичення – це процес, зумовлений складним комплексом мовних і позамовних причин, а питання взаємодії між мовами внаслідок їх спільного історичного розвитку становить специфіку історії кожної конкретної мови.

Важливого значення набуло в наш час вивчення лексичних запозичень в англійській мові, для якої запозичення протягом багатьох віків було одним із основних способів розвитку словникового складу, зокрема в середньоанглійський період, у межах якого особливо виділяються XII–XIV століття – період співіснування трьох мов: англійської, французької й латинської.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією із найважчих проблем історії англійської мови є питання про поширення латинської мови в Британії та ступінь романізації острова. Детальні списки ранніх латинських запозичень наведено у працях М. Сарджентсон [14], А. Боу [8], В. Скїта [15]. Між ними є розбіжності щодо віднесення слів до різних семантичних груп та різних періодів запозичення: нульового, тобто континентального, – до 449 р.; першого періоду – проникнення латинізмів із кельтської мови після переселення англів, саксів та ютів на Британські острови; другого періоду – після введення християнства в 597 році.

Налічують близько 50 запозичень періоду проживання англів на континенті, які виражають нові поняття, запозичені варварськими тевтонськими племенами за рахунок впливу більш високорозвинутої римської цивілізації [8, 90–91]. Усього близько 600 слів (без урахування похідних) латинського походження (за іншими підрахунками – 400 слів [7, 52]) проникли в давньоанглійську мову до нормандського завоювання [12, 42].

Причинами нечисленності латинських запозичень в англійській мові до нормандського завоювання є: по-перше, відсутність живого мовного контакту й застосування їх переважно в письмовому мовленні [10, 43]; по-друге, пуристичні тенденції давньоанглійських авторів [13, 51]; по-третє, відсутність у давньоанглійській мові «навиків» широкого запозичення іншомовної лексики й нерозвиненість цього способу поповнення словникового складу [5, 13].

З римською окупацією Британії пов'язано не більше 5 слів латинського походження [8, 93], зате прийняття християнства сприяло запозиченню латинського алфавіту, написанню літературних творів переважно релігійного характеру, появи нових понять та уявлень, а з ними – нових слів. Хоча активною й передовою літературою в Англії була латинська наукова проза, проте в пам'ятках того періоду питома лексика переважає над латинською [12, 57]. А. Боу вказує на асиміляцію в англійській мові близько 350 латинських запозичень другого періоду із загальної їх кількості 450 [8, 106]. Надходження латинських запозичень посилилося значно пізніше в результаті нормандського завоювання Англії і було радше наслідком нормано-французького світського, аніж римського релігійного впливу [13, 57].

У середньоанглійський період запозичення латинських слів відбувалося внаслідок широкого використання латинської мови в офіційних

документах і літературі (латиною були написані теологічні твори, хроніки, заклики та декрети, популярна література й приватне листування, особливо до 1300 р.), а також їх надходження переважно через писемну мову (із латинської класичної літератури, особливо із творів Цицерона і Вергілія).

Починаючи з XIV ст. в Англії почав набувати популярності Ренесанс, привнесений з Італії та Франції. Посилилося надходження слів, запозичених безпосередньо з латинської мови, кількість яких була особливо значуща в XIV–XV ст. [10, 105]; дослідники наголошують, що через велику чисельність їх навіть важко підрахувати [11, 83]. Майже чверть усієї латинської лексики потрапила до словникового складу англійської мови саме в епоху Відродження [7, 54]. Загалом із усіх 10 тисяч слів класичного походження майже половина набула поширення й асиміляції [5, 31].

Причини масштабного поширення латинізмів полягають у масовому освоєнні французьких слів, оскільки в лексиці давньофранцузької мови поряд з невеликими лексичними прошарками нелатинського походження був значний питомий фонд латинського походження, що охоплював усі загальноновживані й загальнонародні слова та слугував словотворчою базою для нових слів [3, 55].

Проте не завжди можна визначити, чи слово запозичене безпосередньо з латинської мови, чи через французьку, оскільки відповідна англійська форма була б однаковою в обох випадках запозичення і встановлення безпосереднього джерела запозичення окремих слів вважають не принциповим – у підсумку всі ці слова мають латинську глибоку етимологію [5, 27–29].

Неправильний висновок, що англійська мова стала «змішаною» (composite) – частково германською і частково французькою – дослідники [8; 10; 12] роблять через те, що не враховують явище асиміляції запозичених елементів, тобто перетворення за законами англійської фонетики, лексики, граматики, а також провідної ролі словотворення та переосмислення слів у процесі розвитку словникового складу [1, 11–12, 214; 5, 60].

Утім іншомовні лексичні запозичення виявляють здатність до словотворення лише тоді, коли ці слова вже встигли поширитись у мові й стали значною мірою асимільовані, – побудова похідних слів за допомогою питомих афіксів свідчить саме про подальшу асиміляцію цих слів у системі англійської мови [4, 83–84].

Формулювання мети і завдань статті. Дослідження процесів збагачення словникового складу середньоанглійської мови, зокрема лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв, запозиченнями з подвійною (латинською і французькою) етимологією зосереджуємо на вивченні процесів їх асиміляції. **Метою** роботи є розгляд двох функційних різновидів (*nomina personalia & nomina impersonalia*) гібридизмів у хронологічному аспекті їх появи в середньоанглійській мові (тобто формування їх словотворчими засобами англійської мови) шляхом установаження асиміляції (входження до мовної системи і фіксація в історичних словниках)

тих запозичень, що послуговували їхніми твірними основами. Залучення двох функційних різновидів агентивно-професійної лексики до нашого дослідження базується на реконструктивному потенціалі власних назв. Отже, здійснюємо комплексний аналіз середньоанглійських гібридизмів (похідних від запозичень з латинською / французькою етимологією), що охоплює функційну диференціацію, лексико-семантичну дистрибуцію та хронологічну стратифікацію досліджуваної лексики, використовуючи прийоми загальнонаукового індуктивно-дедуктивного методу.

Завдання роботи: 1) на основі аналізу словникових дефініцій розподілити фактичний матеріал за лексичною семантикою на лексико-семантичні підгрупи та синонімічні ряди, репрезентуючи лексико-семантичну варіантність; 2) здійснити хронологічну стратифікацію перших письмових згадок досліджуваної лексики в межах XI–XV ст. з метою вивчення динаміки наповнення ЛСГ агентивно-професійних назв гібридною лексикою з урахуванням розглядуваного функційного різновиду (побутування в середньоанглійській період і як *nomina impersonalia*, і як *nomina personalia*).

Фактичний матеріал дослідження становлять середньоанглійські назви осіб за професією як апелятиви (зокрема, їх лексико-семантичні варіанти) і як задокументовані у складі антропонімних формул назви прізвищового типу, внесені до історичних лексикографічних джерел англійської мови [DBS, OED, MED].

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз запозичених слів у мові-реципієнті дає змогу установити, яких змін (фонетичних, граматичних і навіть семантичних) зазнає запозичення під впливом системи, до якої увійшло, пристосовуючись до фонетичних, граматичних і семантичних законів цієї системи. На цій підставі розрізняють частково асимільовані та неасимільовані іншомовні одиниці (вони, на відміну від цілковито асимільованих запозичень, зберігають сліди свого іншомовного походження у вигляді фонетичних, граматичних і семантичних особливостей).

Запозичені слова становлять факти мовної системи, тому в певний період розвитку мови можливо точно визначити склад і кількість запозичених слів, більшу частину яких зазвичай лексикографічно зафіксовано. Запозичену іншомовну лексику, що є об'єктом лінгвістичного дослідження, можна чітко окреслити як зареєстровану історичними та тлумачними словниками лексику, яка увійшла до системи мови-реципієнта.

Одним із найважливіших для дослідження питань історії запозичених слів у будь-якій мові є точність датування їх появи в цій мові. Як зазначає В. М. Ярцева, торкаючись питання формування англійської національної літературної мови, зокрема шляхом запозичення, фіксація запозичень у пам'ятках писемності може не збігатися з датою появи цих слів у живому мовленні, що зумовлено жанровим різновидом і тематикою документа, які визначають вибір лексем [6, 65].

Так, підрахунки О. Єсперсена французьких запозичень в англійській мові викликав

скептицизм у філологів, адже виявилось, що, за даними Оксфордського словника, максимальна кількість появи слів французького походження, зафіксованих у пам'ятках, припадає на XIV ст. – період, коли французька мова вже не була в Англії державною. Окрім того, найцікавішою проблемою є не сам факт появи запозиченого слова, а процес його укорінення в лексиці англійської мови [6, 66].

Отже, поряд із власне лінгвістичним складником вивчення процесу запозичення в синхронії та діахронії, не менш важливими є його *хронологізація і точне датування*.

Досліджуючи особливості розвитку лексико-семантичної групи агентивно-професійних назв у середньоанглійській мові, здійснюємо *хронологічну стратифікацію функційних різновидів етимологічних груп* фактичного матеріалу. Зокрема, вивчаємо агентивно-професійні назви, що є гібридними похідними від асимільованих запозичень з подвійною (латинською і французькою) етимологією, які побутували в середньоанглійській період, і як загальні, і як власні назви (назви прізвищового типу періоду активного формування прізвищової системи).

Після опрацювання джерельної бази дослідження з метою вивчення історії входження запозиченої та появи в англійській мові власномовної лексики подаємо агентивно-професійні назви із застосуванням системно-функційного прийому *хронологічної фіксації фактичного матеріалу* [9]: 1) перша за хронологією письмова фіксація лексико-семантичного варіанта слова, вжитого як апелятив; 2) усі фіксації лексико-семантичного варіанта слова як назви прізвищового типу у складі антропонімних формул із подальшим їх групуванням: а) за фонографічними варіантами; б) у хронологічній послідовності першої писемної згадки усіх фонографічних варіантів.

Лексику, вживану як *nomina personalia* та *nomina impersonalia*, з метою вивчення динаміки появи лексики в середньоанглійській мові та уточнення хронологічних даних на основі їх зіставного аналізу подаємо за двома хронологічними рядами і підраховуємо кількість слів, уперше письмово зафіксованих в межах століть середньоанглійського періоду: а) хронологічний ряд перших фіксацій усіх слів розглядуваної етимологічної групи (підгрупи) як апелятивів (*nomina impersonalia*); б) хронологічний ряд перших письмових фіксацій слів як *nomina personalia* (зокрема, назв прізвищового типу у складі антропонімних формул); в) об'єднання даних двох хронологічних рядів в один після відбору першої дати появи слова в писемних пам'ятках.

1. Лексико-семантична підгрупа назв ремісників

1.1. Назви ремісників, зайнятих кравецтвом: *vestment-mākere* 'one who makes and repairs vestments and other liturgical drapery' (1472, MED); *vestment* [OF *vestment*, *vestemente*, *vestment*, AF *vestment*; cp. L *vestmentum*] 'a garment, esp. one with symbolic connotations' (1325, MED); *mākere* 'a maker, manufacturer, builder' (1347, MED) (*Vestmentmaker* (1394, 1472), *vestmentmaker* (1394-5), *vestment makere* (1405), *vestmentmakere* (1423-4), *Vestiment Maker* (1448)).

1.2. Назви ремісників, зайнятих видобутком металу та металообробним ремеслом: *riveter* [from *riveten* v.] ‘a riveter; a maker of rivets’ (1419, MED); *riveter* [from *rivet* v. + *-er*] ‘one who rivets’ (1800, OED); *rivet* sb (*revette, -ett, revet*) [OF *rivet*, from *river* ‘to fix, clinch, of uncertain origin’] ‘a short nail or bolt for fastening together metal plates or the like, the headless end of which is beaten out after insertion’ (1400, OED); *rivet* v. (*reuet(t), revet*) [from *rivet* sb.] ‘to secure (a nail or bolt) by hammering or beating out the projecting end of the shank into a head or knob; to clinch’ (1430, OED), ‘to secure or fasten with or as with rivets’ (1430, OED); *riveten* v. [from *rivet(te* n.] ‘to fasten (sth.) with rivets; also, clinch (a nail)’ (1430, MED) (*Revet-tour* (1307), *reveter* (1313, 1351), *Reveter* (1381)).

1.3. Назви ремісників, зайнятих обробкою дерева і виготовленням дерев’яних виробів: *cupper* [OE *cuppe* & OF *cope*, L *cuppa*] ‘a cup-maker’ (1450, MED); *cuppe* [OE *cuppe* & OF *cope*; L *cuppa*] (1175, MED) (*Cupper* (1265), *Cuppere* (1288-9), *cupper* (1296));

paniēr(e~makere ‘a basket-maker’ (1472, MED, OED); *paniēr(e* [OF *panier*, *paniere*, *panniere*] ‘a basket, usually large; a hamper’ (1290, MED); *pannier* (*panier, paner, pannier, pannyar*) [ME *panier*, F *panier* – L *pānāri-um* ‘bread-basket’] ‘a basket; esp. one of considerable size for carrying provisions, fish, or other commodities’ (1300, OED) (*Paniermakier* (1310), *Panyermaker* (1358), *panyermaker* (1412));

patin~māker(e [from *patin* & *māker(e)*] ‘a maker of pattens’ (1416, MED); *patin* [OF] ‘a wooden shoe, clog, patten’ (1390, MED); *patten~maker* ‘a maker of pattens’ (1406, OED); *patten* (*paten, patyn*) [ME F *patin*, in med. L *patinus*] ‘a name applied at different periods to various kinds of foot-gear’ (1390, OED); *māker(e* ‘a maker, manufacturer, builder’ (1347, MED) (*Patenmaker* (1350, 1363), *patenmaker* (1373), *patynmaker* (1388), *Patynmaker* (1379, 1393), *Patynmakere* (1381-2, 1391)).

1.4. Назви ремісників, зайнятих виробництвом продуктів харчування: *oblē~māker(e* ‘a baker of the cakes or wafers called oblees’ (1450, MED); *oblē* [OF *oblee*, *obleie*, *oblie*, *ovlee* & ML *oblāta*, *obleta*] ‘the bread used in the sacrament of the Eucharist, a sacramental wafer; also, a communion wafer used for some purpose other than the celebration of the mass’ (1200, MED); ‘a small cake or wafer’ (1399, MED); *māker(e* ‘a maker, manufacturer, builder’ (1347, MED) (*obletmaker* (1423), *ubletmaker* (1439));

oil(e-man ‘one who makes or sells oil’ (1440, MED); *oil(e* [CF *uile*, *huille*, *oil(l)e*, *oele* & AF *olie* & L *oleum*] ‘a liquid substance, natural or concocted, which is unctuous, usually inflammable, and insoluble in water; an oil or oily substance’ (1395, MED) (*Ulemon* (1275), *Olman* (1297));

pāste~māker(e ‘a maker of pastry’ (1425, MED); ‘a person employed in making paste’ (1875, OED); *pāste* [OF *paste* & L *pasta*] ‘dough for the making of bread or pastry; also, dough for making horse feed’ (1381, MED; 1377 OED), ‘name for various sweet confections of doughy consistence’ (1389-90, OED); *māker(e* ‘a maker, manufacturer, builder’ (1347, MED) (*Pastemakere* (1288-9, 1311, 1340), *Pastmaker* (1322)).

2. Лексико-семантична підгрупа назв осіб, зайнятих сільськогосподарськими видами робіт: *tasker(e* ‘a thresher, prob. one who is paid by the job for threshing’ (1500, MED), ‘one who threshes corn with a frail, as task-work or piece-work’ (1375, OED); *task* ‘work, or a piece of work, that is paid for by the job, piecework’ (1400, MED; 1300, OED) (ONF *tasque*, OF *tasche*, L *tasca*) (*Tascher* (1238), *Tasker* (1254, 1279, 1301, 1332), *Taskur* (1279, 1281), *Tascur* (1293-4), *Taskere* (1327, 1390), *Taskar* (1449));

task(e -man ‘a workman who is paid by the job’ (1419-20, MED) (cf. *man of task(e* ‘a workman who is paid by the job’ (1400, MED)), *task(e* [OF *tasche*, *taske*, *tasque* ‘tax’ & ML *tasca*, *taska*, *tasqua*, *tascha*] ‘a payment of money due to a king, town, etc.; a levy, an impost, a tax’ (1415, MED), ‘work, or a piece of work, that is paid for by the job, piecework’ (1400, MED) (*Tascheman* (1219)).

3. Лексико-семантична підгрупа назв осіб, зайнятих промислами: *anglēr* [from verb] ‘a fisherman’ (1450, MED); *anglen* v. [from *angle* ‘hook’] ‘to fish with hook and line, to fish’ (1450, MED); *angle* n. [OF *angle* & L *angulus*] (1387, MED) (*Angeler* (1306)).

4. Лексико-семантична підгрупа назв осіб, професійно пов’язаних з інтелектуальною діяльністю: *feigner* [from v + *-er*] ‘one who or that which feigns, in various senses of the verb; a fashioner, constructor, inventor; contriver of a fiction; a simulator, pretender, counterfeiter’ (1382, OED), *feynier* (1382, OED); *feign* v. (*feine*, *fene*, *feyne*, *feyne*) [ME *feinen*, *feignen*, OF *feindre*: – L *fingerē* ‘to form, mould, feign’ (in material sense) to fashion, form, shape’ (1300, OED), ‘to fashion fictitiously or deceptively’ (1300, OED) (*Fener* (1271), *Feyner* (1299)).

5. Лексико-семантична підгрупа назв осіб, професійно пов’язаних з мистецтвом: *nākerer(e* [from *nāker* n. & *nākeren* v.] ‘a player on a naker or a pair of nakers’ (1405, MED), *nāker* [OF *nacaire* & ML *nacara*; ult. Kurdish] ‘a small kettledrum’ (1385, MED), *nākeren* v. [from *nāker* n.] ‘to play on a naker or pair of nakers’ (1400, MED) (*Nakerer* (1310-11, 1323, 1391), *nakerer* (1325));

noter ‘a writer of the musical score in MSS’ (1491, OED); *nōten* v. [OF *noter*] ‘to sing, make music’ (1340, MED), ‘to supple (a song, a service book, etc.) with musical notation, write a musical score’ (1429, MED); *note* n. [OF *note* & L *nota*] ‘a song, melody’ (1300, OED) (*Notere* (1221), *Notyere* (1293), *Notur* (1302));

sautrēōur [from *sautrī(e)* ‘one who plays the psaltery, a minstrel’ (1382, MED), (a derivative of OF *sautere* ‘psaltery’: *William le Saltere* 1279 is also called *le Salterer*, i.e. *Psalterer*, ‘player on the psaltery’ DBS); *sautrī(e* [OF *sautere*, *sauterie*, *psalterie* & L *psaltērion*] ‘a stringed musical instrument, psaltery’ (1300, MED) (*Sautreor* (1276), *Saltere* (1279), *Sautriour* (1302), *Sautreour* (1303, 1304, 1314), *Sautreur* (1306), *Sautryour* (1328)).

6. Лексико-семантична підгрупа назв осіб, що перебувають на приватній службі: *burser-man* ‘a bursar’s servant’ (1373-4, MED), *burser* [ML *bursarius* & OF *borsier*] ‘a treasurer, bursar’ (1450, MED) (*Burserman* (1368-9));

carre-man ‘a carter’ (1460, MED), **carre** [AF; cp. OF *char* ‘cart’ & L *carrus*; also cp. OI *kerra*] ‘a cart or wagon; often, a small vehicle carrying half as much as a cart’ (1360, MED), ‘a chariot; some kind of coach’ (1350, MED); **char** ‘a chariot; a cart, wagon’ (1300, OED) (**Charman** (1293), **Careman** (1301), **Charman** (1310), **Carman** (1327));

cuppe-berer ‘cup-bearer’ (1425, MED), **cuppe** [OE *cuppe* & OF *cope*; L *cuppa*] (1175, MED), **bērer(e)** ‘one who carries, a bearer, a porter’ (1398, MED) (**Copp-berer** (1450), **cuppe berer** (1475));

pāler [from *pālen* v.] ‘one who builds palings, a fence builder’ (1420, MED, **paler** [*pale*, v. + -er] ‘one who puts up a paling or fence; an officer of a park charged with keeping the fences in repair’ (1464, OED); **pālen** v. [OF *paler* & L *pālāre*] ‘to construct a paling; enclose (sth.) with a paling’ (1338, MED); **pale** v. [OF *pale-r*, from *pal* sb.: cf. L *pālāre*, from *pālus* ‘stake’] ‘to enclose with pales or fence; to furnish with a fence; to encircle, surround, fence in’ (1330, OED); **pale** sb. (*payll*, *paile*, *payl*, *paill*, *palle*, *pail*, *payle*) [F *pal* (15th c. in Littré), L *pālus* ‘stake’] ‘a stake; a pointed piece of wood intended to be driven into the ground, esp. as used

with others to form a fence’ (1347, OED), ‘a fence made of stakes driven into the ground’ (1330, OED) (**Paeler** (1193, 1194), **Payller** (1297));

ratōner(e) [from *ratōun* n.] ‘a ratcatcher’ (1376, MED), **rattoner** (*ratoner*, *ratunner*) ‘a rat-catcher’ (1362, OED); **ratōun** [ML *rato*, -ōnis & OF *raton*] ‘a rat’ (1325, MED); **ratton** (*ratoun*, *ratone*, *raton*) [OF *raton*] ‘a rat’ (1300, OED) (**Rattoner** (1327));

sauce-mākere ‘a maker of condiment’ (1368, MED), **sauce** [OF *sausse*, *sause*, *sauce*, *salse* & ML *salsa*, AL *salsea*] ‘a condiment for meat, fish, fowl, etc., a sauce; also, a pickling liquid, brine’ (1335, MED); **mākere** ‘a maker, manufacturer, builder’ (1347, MED) (**Saucemaker** (1353), **Salsemaker** (1368), **sawmaker** (1368)).

Порівняння хронологічних даних вживання гібридизмів як апелятивів та онімів наведено в таблиці 1, де вказуємо уточнені дані щодо першої письмової згадки в англійській мові гібридизмів – похідних від запозичень з подвійною (латинською / французькою) етимологією, а також уточнені дані щодо часу першої письмової згадки їх мотивувальної бази (запозичених латинських або давньофранцузьких іменників і дієслів).

Таблиця 1

Лексико-семантична дистрибуція, функційна диференціація і хронологічна стратифікація гібридизмів

Лексико-семантична підгрупа			
Загальна назва	Перша письмова згадка (рік)	Власна назва	Перша письмова згадка (рік)
1	2	3	4
Лексико-семантична підгрупа назв ремісників			
Назви ремісників, зайнятих кравецтвом			
<i>vestment-mākere</i>	1472	<i>Vestmentmaker</i>	1394
Назви ремісників, зайнятих видобутком металу та металообробним ремеслом			
<i>riveter</i>	1419	<i>Revettour</i>	1307
<i>riveten</i> v.	1430	<i>Revettour</i>	1307
<i>rivet</i> n.	1400	<i>Revettour</i>	1307
Назви ремісників, зайнятих обробкою дерева і виготовленням дерев'яних виробів			
<i>cupper</i>	1450	<i>Cupper</i>	1265
<i>paniētr(e)-makere</i>	1472	<i>Paniermakier</i>	1310
<i>patin-māker(e)</i>	1405	<i>Patenmaker</i>	1350
<i>patten</i>	1390	<i>Patenmaker</i>	1350
Назви ремісників, зайнятих виробництвом продуктів харчування			
<i>oblē-mākere</i>	1450	<i>obletmaker</i>	1423
<i>oil(e)-man</i>	1440	<i>Ulemon</i>	1275
<i>oile</i> n	1395	<i>Ulemon</i>	1275
<i>pāste-mākere</i>	1425	<i>Pastemakere</i>	1288
<i>pāste</i>	1377	<i>Pastemakere</i>	1288
Лексико-семантична підгрупа назв осіб, зайнятих сільськогосподарськими видами робіт			
<i>tasker(e)</i>	1375	<i>Tascher</i>	1238
<i>task</i> n.	1300	<i>Tascher</i>	1238
<i>task(e)-man</i>	1419	<i>Tascheman</i>	1219
Лексико-семантична підгрупа назв осіб, зайнятих промислами			
<i>anglēr</i>	1450	<i>Angeler</i>	1306
<i>anglen</i> v.	1450	<i>Angeler</i>	1306
Лексико-семантична підгрупа назв осіб, професійно пов'язаних з інтелектуальною діяльністю			
<i>feigner</i>	1382	<i>Fener</i>	1271
<i>feign</i> v.	1300	<i>Fener</i>	1271

Продовження таблиці

1	2	3	4
Лексико-семантична підгрупа назв осіб, професійно пов'язаних з мистецтвом			
<i>nākerer(e)</i>	1405	<i>Nakerer</i>	1310
<i>nāker n.</i>	1385	<i>Nakerer</i>	1310
<i>nākeren v.</i>	1400	<i>Nakerer</i>	1310
<i>notere</i>	1491	<i>Notere</i>	1221
<i>nōten v</i>	1429	<i>Notere</i>	1221
<i>note n</i>	1300	<i>Notere</i>	1221
<i>sautrēōur</i>	1382	<i>Sautreor</i>	1276
<i>sautrī(e n.</i>	1300	<i>Sautreor</i>	1276
Лексико-семантична підгрупа назв осіб, що перебувають на приватній службі			
<i>burser-man</i>	1373	<i>Burserman</i>	1368
<i>burser</i>	1450	<i>Burserman</i>	1368
<i>carre-man</i>	1460	<i>Charman</i>	1293
<i>carre</i>	1300	<i>Charman</i>	1293
<i>cuppe~berer</i>	1425	<i>Copp-berrer</i>	1450
<i>pāler</i>	1420	<i>Paeler</i>	1193
<i>pālen v.</i>	1330	<i>Paeler</i>	1193
<i>pāle n.</i>	1330	<i>Paeler</i>	1193
<i>ratōner(e)</i>	1362	<i>Ratonner</i>	1327
<i>sauce~mākere</i>	1368	<i>Saucemaker</i>	1353

Висновки і перспективи досліджень. Комплексний аналіз середньоанглійських гібридизмів (похідних від запозичень з латинською / французькою етимологією), у межах якого здійснено їх функційну диференціацію, лексико-семантичну дистрибуцію та хронологічну стратифікацію, підтвердив великий реконструктивний потенціал середньоанглійської антропонімії.

Розгляд двох функційних різновидів (*nomina personalia* & *nomina impersonalia*) гібридизмів в аспекті хронології їх появи в середньоанглійській мові шляхом порівняння дати їх входження до мовної системи і фіксація в історичних словниках, а також і тих запозичень, що стали їх твірними основами, виявив такі результати: 1) середньоанглійські гібридизми – похідні від запозичень з латинською і французькою етимологією входять до мовної системи значно раніше у функційному різновиді *nomina personalia*,

ніж *nomina impersonalia*; 2) запозичення з подвійною (французькою і латинською етимологією) фіксуються як твірні основи власних назв (зокрема, назв прізвищового типу) раніше, ніж твірні основи апелювативів усіх лексико-семантичних підгруп агентивно-професійних назв.

Порівняння хронологічних даних вживання гібридизмів як апелювативів та онімів дозволив уточнити дані щодо першої письмової згадки в англійській мові гібридизмів – похідних від запозичень з подвійною (латинською / французькою) етимологією, а також дані щодо часу першої письмової згадки їх мотивувальної бази (запозичених латинських або давньофранцузьких іменників і дієслів).

Результати роботи підтверджують плідність і перспективність дослідження хронологічних аспектів утворення гібридизмів і процесів асиміляції запозичень, що становлять їх мотивувальну базу.

ЛІТЕРАТУРА

- Амосова Н. Н. Этимологические основы словарного состава современного английского языка. Москва : Изд-во литературы на иностранных языках, 1956. 218 с.
- Володарская Э. Ф. Заимствование как отражение русско-английских контактов. *Вопросы языкознания*. 2002. № 4. С. 96–118.
- Катагощина Н. А. История французского языка : учебник. Москва : Высшая школа, 1976. 319 с.
- Секирин В. П. Лексическая ассимиляция французских слов в английском языке (на материале группы существительных, заимствованных в XII–XIII веках из области государственного управления и военного дела) : дисс. на соиск. учёной степ. канд. филол. наук. Киев, 1955. 404 с.
- Секирин В. П. Заимствования в английском языке. Киев : Киев. гос. ун-т, 1964. 152 с.
- Ярцева В. Н. Развитие национального литературного английского языка. Москва : Эдиториал УРСС, 2004. 288 с.
- Barfield O. *History in English words*. London : Faber and Faber Ltd., 1957. 239 p.
- Baugh A. C. *A History of the English language*. London : Routledge and Kegan Paul, 1956. 509 p.
- Dobrovolska O. Changes in the Middle English vocabulary : chronological stratification of occupational terms. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics* [online]. 2020. Vol. 17, no. 1. P. 53–72 [cit. 2020-06-03]. URL: http://www.skase.sk/Volumes/JTL43/pdf_doc/03.pdf
- Jespersen O. *The growth and structure of the English language*. Leipzig : Verlag Und Druck Von B. G. Teubner, 1935. 239 p.

11. Lindelöf U. L. Gründzuge der Geschichte der englischen Sprache. Leipzig und Berlin : Verlag Und Druck Von B. G. Teubner, 1928. 160 S.
12. Lounsbury T. R. History of the English language. New York : New York Holt, 1897. 556 p.
13. Marsh G. P. The Origin and history of the English language and of the early history it embodies. London : Sampson Low, Son and Co., 1862. 574 p.
14. Serjeantson M. S. A History of foreign words in English. London : Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., Ltd., 1935. 354 p.
15. Skeat W. W. Principles of English etymology. Oxford : Clarendon Press, 1892. 547 p.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

- DBS** – Reaney, Percy Hide (1966). A Dictionary of British Surnames. London, Great Britain : Routledge and Kegan Paul.
- MED** – Lewis, Robert E. (ed.) et al. (1952–2001). Middle English Dictionary. Ann Arbor : University of Michigan Press. Online edition in Middle English Compendium. McSparran, Frances (ed.) et al. (2000–2018). Ann Arbor: University of Michigan Library. <<http://quod.lib.umich.edu/m/middle-english-dictionary/>>.
- OED** – Coleridge, Herbert & Furnivall, Frederick J. & Murray, James A.H. & Onions, Charles Talbut (Ed.). (1971). The Compact Edition of the Oxford English Dictionary. In 2 vol. Oxford.

УМОВНІ ПОЗНАКИ МОВ

- AF** – англо-французька
AL – англо-латинська
CF – центральна (континентальна) французька
F – французька
L – латинська (класична і середньовічна)
ME – середньоанглійська
ML – середньовічна латина
OE – давньоанглійська
OF – давньофранцузька
OI – давньоісландська
ON – давньонорвезька

REFERENCES

1. Amosova, N. N. (1956). Etimologicheskie osnovy slovarnogo sostava sovremennogo angliiskogo yazyka [Etymological foundations of the vocabulary of modern English]. Moskva: Izd-vo literatury na inostrannykh yazykakh [in Russian].
2. Volodarskaya, E. F. (2002). Zaimstvovanie kak otrazhenie russko-angliiskikh kontaktov [Borrowing as a reflection of Russian-English contacts]. *Voprosy yazykoznaniiya*, 4, 96–118 [in Russian].
3. Katagoshchina, N. A. (1976). Istoriya frantsuzskogo yazyka [History of the French language]: uchebnik. Moskva: Vysshaya shkola [in Russian].
4. Sekirin, V. P. (1955). Leksicheskaya assimilatsiya frantsuzskikh slov v angliiskom yazyke (na materiale gruppy sushchestvitelnykh, zaimstvovannykh v XII–XIII vekakh iz oblasti gosudarstvennogo upravleniya i voennogo dela) [Lexical assimilation of French words in English (based on a group of nouns borrowed in the 12th-13th centuries from the field of public administration and military affairs). (Dissertatsiya kandidata filologicheskikh nauk). Kiev [in Russian].
5. Sekirin, V. P. (1964). Zaimstvovaniya v angliiskom yazyke [Borrowings in English]. Kiev: Kievskii gosudarstvennyi universitet [in Russian].
6. Yartseva, V. N. (2004). Razvitie natsionalnogo literaturnogo angliiskogo yazyka [The development of the national literary language]. Moskva: Editorial URSS [in Russian].
7. Barfield, O. (1957). History in English words. London: Faber and Faber Ltd.
8. Baugh, A. C. (1956). A History of the English language. London: Routledge and Kegan Paul.
9. Dobrovolska, O. (2020). Changes in the Middle English vocabulary: chronological stratification of occupational terms. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics* [online], 17 (1), 53–72. Retrieved from: http://www.skase.sk/Volumes/JTL43/pdf_doc/03.pdf.
10. Jespersen, O. (1935). The growth and structure of the English language. Leipzig Verlag Und Druck Von B. G. Teubner.
11. Lindelöf, U. L. (1928). Gründzuge der Geschichte der englischen Sprache. Leipzig und Berlin: Verlag Und Druck Von B.G. Teubner.
12. Lounsbury, T. R. (1897). History of the English language. New York: New York Holt.
13. Marsh, G. P. (1862). The Origin and history of the English language and of the early history it embodies. London: Sampson Low, Son and Co.
14. Serjeantson, M. S. (1935). A History of foreign words in English. London: Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., Ltd.
15. Skeat, W. W. (1892). Principles of English etymology. Oxford: Clarendon Press.